

Itt halom, ott gödör

Kárpátalján járt az egészségügyi szűréseket végző misszióscsoport

„Nem számít, milyen tanult, tehetséges, gazdag vagy, és hogy milyen jó arcnak tartod magadat. Az, hogyan bánsz másokkal, mindent elmond rólad” – olvasom a liceum falújságján. Ennél jobban talán semmi sem foglалhatná össze, amit Munkácson, a Katolikus Karitászi misszióscsoportjának utolsó idején bevetésén, egy decemberi hétvégén átéltem.

„Nézzé csak! Ez egy skorpiócsipés. Katonakoromban, a Kara-kum sivatagban szereztem – mutatja az úr a csuklóját. – Szerencsére nyár végén történt, amikor már gyengébb a mérőgök, így aztán túléltem. A katonarvos csak ránézett, és azt mondta: Majd elmúlik. Más kezelés nem volt. 40-45 fokos hőségben gyakorlatoztunk, a porviharoktól a fülünk meg a szánk állandóan tele lett homokkal, úgy kellett kikanalizni. Esténként a katonatársam azzal szórakozott, hogy körben tüzet rakott, és skorpiókat dobott középre. És képzelje: a skorpió olyankor – látva, hogy nincs menekvés – önmagát csípi meg: öngyilkos lesz!”

Az úr félmeztelenül fekszik, teljes EKG-t készít róla a csoport két tagja, Ónodi-Szabó Veronika és Rajki Dávid. Aggódnak érte, mert nagyon magas a vérnyomása, amelyet a szomszéd tanteremben Baltási Klára főnővér mért meg. Pedig naponta kétszer szed vérnyomáscsökkentőt – csak

Veronika medika, Rajki Dávid medikus, Szigeti Katalin medika, Vermes Tibor fotós, sofőr és mókamester. Velünk van Écsy Gábor karitászigazgató és György Alfréd, a kamillánus rend magyar vezetője is, aki Tibivel holtversenyben gondoskodik a jó hangulatról. Feltűnő a csapat összeszokottsága, ezt már péntek éjjel megfigyelhettem. Akkor ugyanis vacsora után néhányan átmentünk a Szent István-liceumba (azaz egyházi gimnáziumba) terepszemlére. És nagyon tetszett az a rutin, olajozott folya-

mond, így tolmács nélkül is elboldogul. Gyakori, hogy a családtagok egymásnak tolmácsolnak. A két-, sőt háromnyelvűség (ukrán, magyar, orosz) általános, a családtagok gyakran úgy beszélgetnek, hogy egyikük magyarul kérdez, a másik ukránul válaszol.

A gyerekek fogai általában rosszszak, tejfogaiknak nemegyszer már csak a gyökereik vannak meg. Elkél a buzdítás a szülők számára, hogy a maradék fogak épsége érdekében fokozottan figyeljenek a fogmosásra. Az óvodai-iskolai étrend is hibás a dologban: a kalóriacentrikusság a fő szempont; kevés a gyümölcs, a zöldség, állandó fogás a fogakon tapadó kása, tejbeigáz. A kislánynak viszont, aki épp most vizsgálatra érkezik, szépen tömődtek a tejfogai, ami szülei gondosságát bizonyítja. A hátsó maradék sajnos foltosak, zománcbimbók, ezért Elmex zselével kell őket kenni; először három napig egymás után, aztán hetente egyszer, köti Márta az aggodalmas szülők lelkére.

– Gyakran mondjuk, hogy tökéletes szemű ember nincsen, csak nem elég alapos vizsgálat – mosolyog az optometrista Ákos a zsúfolt szemészeti rendelésben. – Az én feladatom az – folytatja –, hogy minél előlebben lássanak, akik tőlünk szemüveget kapnak, de a szemük ne fáradjon el ettől, és ne fájduljon meg a fejük. Gépi mérést is végzünk, de a szembe tudja csapni a gépet, ezért elengedhetetlen az általam végzett finomhangolás.

Mindig itt a legnagyobb a tömeg; úgy látszik, a szülők a gyermekeik szemének épségét tartják a legfontosabbnak. A viszonylag kis teremben Gombos Katalin vezetésével három helyen is vizsgálatok folynak: a gyerekek vicces fémkeretekbe csúsztatott lencséken át próbálják leolvasni a falra akasztott tábla számait-betűit, túloldalt egy monitoron megjelenő villácskák állását kell elmutogatniuk, az ajtó mellett pedig nevető arc tekint rájuk egy dioptriámérő kézi műszerből, amit az orvosok viccesen traffipaxnak szoktak mondani. A folyamat vége a keretválasztás, és szerencsés esetben már szemüveggel távozik a vizsgálatra érkező. Ha pedig nincs most itt megfelelő lencse, Magyarországon készítik el, és keretesként elküldik a helyi karitászi címére.

Átsétálok a folyosó végén levő ortopédiai rendelésre, és mivel most éppen nincs ott páciens, Elek Gabit kérdezem a missziós motivációjáról. Gyermekkorától orvos, és pedig missziós orvos akart lenni, jelentős részben a vészhelyzetes Carter doki hatására, akibe titkon szerelmes volt. Facebook-csoport tagjaként értesült a kárpátaljai missziós lehetőségéről,

idén februárban csatlakozott. Nyíregyházán dolgozik, ami nincs messze – és mégis egészen más világ.

Egy szégyenlős, de mindvégig mosolygó fiúcska érkezik. Rosszul tartja magát, gyengék a hátizmai, kezd ellaposodni a talpa, sorolja Gabi a szülőknél, napi negyedórás otthoni tornát ajánl, és ehhez a gyakorlatokat ismertető ábrákat, leírást ad át. A következő kisfiút nagyon megsajnálom, nyűgös, sírós ugyanis, nem akar levetkőzni a vizsgálathoz, és ezen apró ajándék játékaik felajánlásával sem nagyon tudunk változtatni. Neki, mivel a lába kissé befelé dől, játékos lábtornát kellene végeznie otthon. Egy év múlva visszatér ide a csapat; fontos, hogy akkor is lássák majd, búcsúzik Gabi.

A következő páciens súlyos eset. Kétéves korában agyhártyagyulladás volt, kómába került, négy hónap után tért magához. Azóta nem tud járni. Hosszú rehabilitációra lenne szüksége, amelyre talán csak Magyarországon van lehetőség. Az eset megvitatására Vojcek doktorhoz megyünk, aki áthívja az EKG-szobából Veronikát, neki ugyanis a rehabilitáció a szakterülete. Gondterhelt arccal mérlegelik a lehetőségeket, a továbblépéshez az itteni és a magyarországi karitászi összefogására lesz szükség. Megrázó látni a vé-

is kaptak rá. Vagy azért, mert nem szedik rendszeresen, mert baj esetére tartogatják, vagy mert a gyógyszerelésük nincs rendesen beállítva.

„Mit tehetünk mi? Miért jó, hogy eljövünk ide? – kérdezi egyszer csak, talán önmagától is. – Meggyőződés, hogy a jelenlétünkkel, a törődésünkkel tudunk a legtöbbet segíteni. Az már szinte fél gyógyulás, nem igaz? Nyolcvan százalékban a lelki megerősítést szolgálja a jelenlétünk ezeknek a nehéz körülmények között élő embereknek. A maradék húsz százalék a tanácsaink, amiket vagy megfogadnak, vagy nem. De voltak már sikerélményeim e téren is. Egy idős hölgy először elzárkózott attól, hogy a magas vércukrával orvoshoz forduljon, de aztán, amikor kétszer is elmagyaráztam neki, mi várhat rá, ha nem lép (amputáció, vakság), végül megígérte, hogy már hétfő reggel a háziorvosánál lesz.”

„A Szent Ferenc Kórház intézetvezető főnővére voltam, és nyugdíjba menetelem után annyi energiát éreztem magamban, hogy egyesesen kerestem a lelkesítő feladatokat. Így aztán, amikor Gábor atya a csapatba hívott, annyira lelkes lettem, hogy a férjemmel meg sem beszéltem, mit szólna hozzá. Gyorsan döntő típus vagyok.”

*

Bárkit kérdezek a csapatból arról, hogy miért vállalta az önkénteskedést, a sok utazást, a hétféle feladkozását, kissé csodálkozva néz rám. Szigeti Kata és Rajki Dávid a tereptapasztalatok szerzésének lehetőségét említi első helyen, amire az egyetemen kevés lehetőség adódik. Sokat jelent számukra a hála is, amelyet olyan falvakban tapasztaltak, ahová szinte soha nem jut el orvos. És az a tudat, mennyire fontos, hogy ott vannak.

Gombos Katalin azt mondja: higgym el, aki orvosnak megy, az az esetek nagyobb részében eleve tele van karitatív szándékkal, a mások iránti áldozatra való készséggel. Akit az mozgat, hogy jól akar keresni, az nem orvosnak, hanem jogásznak vagy informatikusnak megy, vélekedik. Ő mostanában arra vágyik, hogy még hasznosabb lehessen missziós orvosként, és ezért tenni akar az itteni munka eredményesebbé tétele érdekében. Mégpedig oly

nemrég elfogyott, és még nem érkezett meg a nyugdíj. Azaz nyögdi – mint többször is hangsúlyozza –, ami semmire sem elég. – Jó lenne, ha a jövő héten elmenne egy itteni bőrgyógyászhoz, az anyajegyeit meg kellene nézetni – mondja Veronika. – Ebben a korban már nem jár orvoshoz az ember – válaszolja az úr, ami különösen hangzik. Vajon hogyan érti? Valószínűleg attól tart, nagyon sok pénzbe kerülne, és úgy gondolja, ő már minél kevesebbet akar költeni erre; a helyi orvosokban és egészségügyben nem is mindig bíznak – tudom meg később a karitászi helyi munkatársától. – De itt jóformán nincs is már orvos – mondja az úr időközben megérkező felesége. – Elmentek külföldre.

Ez a második vizsgálati napunk itt, Munkácson. Péntek este érkezünk a karitászi kisbuszaival. A csapatot Vojcek László nőgyógyász vezeti, tagjai ezúttal (mert a teljes misszió létszáma ötven körül van): Baltási Klára főnővér, Bertalané Kugler Erzsébet asszisztens, Csanaky Emese Teréz medika, Elek Gabriella (aki nemrég végzett, és gyermekorvos lesz), Érc Ildikó, a regisztrációt végző önkéntes, Gombos Katalin szemész, Kecskés László karitászmunkatárs (aki mindent átlát és megszervezett), Kerekes Ákos optometrista (a szem fénytörését vizsgáló szakember), Markovits Márta fogorvos, Ónodi-Szabó

mategyeztetés, amelynek révén a tantermekből – ekkor még csak képzeletben – rendelők lettek: fogorvosi tanácsadó, szemészeti, ortopédia, vérvételi és vércukormérő szoba, EKG-vizsgáló, nőgyógyászati tanácsadó.

*

Amikor szombat reggel 7 előtt lemegyek a panzió előterébe, Csanaky Emese az EKG-példatárát bújja, hogy képben legyen a körülbelül százhetven lehetséges görbeelérés ügyében. Minden hallgatót beosztanak valamelyik állomásra, kivéve a fogorvosi szobába, ahol Markovits Márta lesz az úr egész hétvégén. Átutazunk a közeli liceumba. Gyors kipakolás, berendezkedés. A főként szemészeti műszerek helyének megtalálása és összeszerelésük után megkezdődik a regisztráció, a vizsgálatra érkezők megkapják az eredmények rögzítésére hozott lapokat, és elindulnak, hogy teremről teremre alávegyék magukat a szűrővizsgálatoknak.

Én elsőként Márta birodalmába veszem be magam, ahol „Az igazi csillaghős naponta kétszer mos fogat” feliratú matricák fogadják az érkezőket. A többségükben óvodás vagy kiskolás gyerekek félősek szoktak lenni, a szülei kísérik őket. Sokan nem beszélnek magyarul, de azért érteni szokták, amit Márta

kony, aggodalmas, kisfiáért minden áldozatra kész anyukát, aki nem lehet több negyvenöt kilónál, mégis képes a karjában cipelni a húszkilós, szinte mindvégig szívszakasztóan sírdogáló gyermeket.

*

Beülök Baltási Klára főnővér mellé, aki a vérnyomás- és vércukormérést végzi. Gyakori – itt is, máshol is – a magas vérnyomás, mondja, méghozzá az olyan, amiről az illető nem is tud. De többnyire azok sincsenek rendben, akik tudják, sőt gyógyszert

módon, hogy a pontszerű látogatásoktól a folyamattá válás felé forduljon el a segítségnyújtásuk.

*

– Adventben törekedünk mások hiányainak orvoslására; ismerjük fel, hogy ez a hivatásunk. Ha felesleged van, az már nem is a tiéd. Itt halom, ott gödör. Egyértelmű, mit kell tenned – mondja Majnek Antal munkácsi megyéspüspök a vasárnapi prédikációban.

Kiss Péter
Fotó: Vermes Tibor